

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Caroline Andersson

Gränsdragningen mellan yttrandefrihet
och hets mot folkgrupp
- en frihet under ansvar

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Emma Ahlm

Termin: VT 2019

Innehållsförteckning

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Metod och perspektiv	6
1.5 Forskningsläge	6
1.6 Material	6
1.7 Disposition	7
2 YTTRANDEFRIHET	8
2.1 Historia och syfte	8
2.2 Yttrandefrihetsbrott och dubbelkriminalisering	9
2.3 Europeiskt perspektiv	10
3 HETS MOT FOLKGRUPP	12
3.1 Historia och syfte	12
3.2 Rekvisit	14
3.2.1 Spridningsrekvisitet	14
3.2.2 Hot eller missaktning	15
3.2.3 Skyddsobjekt	16
3.3 Åke Green-fallet	16
3.3.1 Omständigheterna i fallet	16
3.3.2 Tingsrättens bedömning	17
3.3.3 Hovrättens bedömning	18
3.3.4 Högsta domstolens bedömning i förhållande till Europakonventionen	18
3.3.5 Kritik mot fallet	20
3.4 Europeiskt perspektiv	20

4	BBS-LAGEN	21
4.1	Historia och syfte	21
4.2	Elektronisk anslagstavla	21
4.3	Tredjepartsansvar i svensk rätt	22
4.3.1	Uppsikt över tjänsten	22
4.3.2	Skyldighet att ta bort vissa meddelanden	23
4.3.3	Bibeltempel-fallet	25
4.3.3.1	Omständigheterna i fallet	25
4.3.3.2	Tingsrättens bedömning	25
4.3.3.3	Hovrättens bedömning	25
4.3.3.4	Högsta domstolens bedömning i förhållande till Europakonventionen	26
4.4	Tredjepartsansvar ur ett europeiskt perspektiv	27
4.4.1	Europadomstolens praxis	28
4.4.2	Delfi AS mot Estland	28
5	ANALYS OCH SLUTSATS	30
5.1	Yttrandefrihet gentemot hets mot folkgrupp	30
5.2	Ansvar på Internet	31
5.3	Slutsats	32
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	36

Summary

The freedom of speech is constitutional in the Swedish Freedom of Expression act, however it is a freedom with responsibility. It is a difficult and delicate balance between on one hand the protection of vulnerable groups against other people's derogatory opinions, and on the other hand the opportunities to state criticisms based on the public debate.

The debate of this balance has, during a long period of time, been up for discussion. However, after the Internet was introduced to the public, the debate has become more relevant. People use the Internet, anonymously, to express their opinions which can be offensive or contain other types of unlawful statements, such as hate speech. The distribution of these opinions are facilitated by the Internet and can by a short amount of time reach a wide audience.

Anonymity is used to avoid retaliation or undesired attention. The possibilities for a person to express their freedom of speech or to find information has increased significantly. Furthermore the anonymity can be misused in regards to spread hate speech. Therefore was the BBS-law (Board Bulletin System) incorporated in Sweden, with the intention to put a responsibility on the proprietors of certain Internet pages, such as blogs. The purpose of the responsibility is to immediately remove any message or comment that refers to hate speech.

Daily we encounter hatred on the Internet. It can for example be between familiar or unfamiliar individuals, or hatred directed towards famous people. Despite these daily encounterments with online-crimes, there is only a handful court cases based on the BBS-act which leads to more questions than answers and the majority of defendants are found not guilty.

Sammanfattning

Rätten att framföra sin åsikt är grundlagsskyddad i Sverige genom yttrandefrihetsgrundlagen, men det är en frihet under ansvar. Det är en svår och finkänslig avvägning som måste göras mellan å ena sidan utsatta grupperns behov av skydd mot nedsättande omdömen och yttranden, samt å andra sidan utrymmet för den allmänna debatten och därtill möjligheterna att anföra kritik. Denna problematik är inte ny utan har varit uppe för debatt under en lång period. Debatten har dock fått ett uppsving med tanke på den nya mötesplatsen; Internet. Där anonymiteten gör att personer uttrycker sig på andra sätt och spridningen sker snabbt samt når långt över landets gränser. Kränkande och andra typer av klart olagliga uttalanden, exempelvis hatiska uttalanden och inlägg som uppmanar till våld, kan spridas som aldrig förr i hela världen på bara några sekunder och ibland ständigt ligga kvar på nätet.

Anonymitet har länge varit ett sätt att undvika repressalier eller oönskad uppmärksamhet. I det avseendet har möjligheten att främja det fria utbytet av idéer och information ökat. Samtidigt skall inte lättheten, omfattningen och snabbheten när det gäller spridning av information på Internet samt uthålligheten för sådan information när den väl har lämnats ut glömmas bort. Därför infördes BBS-lagen i syfte att tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla skulle hållas ansvarig vid underlåtelse att ta bort hatiska kommentarer från besökare.

I princip varje dag uppmärksammar vi näthat som sker mellan för varandra bekanta individer, mellan okända människor, eller hat riktat mot kända personer från människor som de inte känner på flera olika Internetbaserade portaler. Trots dessa uppmärksammade och frekventa brott är det enbart ett fåtal som går till domstol där domstolen väger rätten till yttrandefrihet mot de kränkande uttalandena, med tolkning av Europadomstolens praxis. Domstolens resonemang väcker fler frågor än svar och friar mer än fäller.

Förkortningar

art.	artikel
BBS-lagen	lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor
BrB	brottsbalken (1962:700)
Brå	Brottsförebyggande rådet
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen)
HD	Högsta domstolen
IT	informationsteknik
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	proposition
RF	regeringsformen (1974:152)
RH	Rättsfall från hovrätterna
SOU.	Statens offentliga utredningar
TF	tryckfrihetsgrundlagen (1949:105)
YGL	ytrandefrihetsgrundlagen (1991:1469)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Dagligen stöter vi på uttalanden av kränkande karaktär, antingen genom att vi själva bevittnar dessa, blir utsatta eller genom att nyheterna ger dem uppmärksamhet, på olika Internetbaserade forum. Majoriteten av dessa uttalanden sker anonymt. Detta är en följd av den tillhörande utvecklingen av kommunikationsmöjligheter som Internet skapar. Det har blivit ett högst aktuellt debattämne där nationella, samt även internationella, regleringen ifrågasätts.

BBS-lagen infördes för att kräva ansvar av tillhandahållaren av elektronisk anslagstavla att ta bort hatfyllda meddelanden. Trots införandet av denna tidsenliga lag har användningen varit återhållsam med enbart ett fall uppe i HD, där utgången blev ett frikännande.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen har två övergripande frågeställningar som jag ämnar att utreda för att uppfylla syftet med uppsatsen, vilket är att utreda ansvarsskyldigheten för borttagande av meddelanden som innehåller hets mot folkgrupp som publiceras på vissa Internetbaserade portaler. Detta för att öka förståelsen för den ständigt pågående debatten på det breda området och förhoppningsvis vara till ledning för det politiska ställningstagandet och den rättsliga utvecklingen.

Den första frågeställningen avseende denna rättsvetenskapliga uppsats är att utreda hur yttrandefriheten förhåller sig mot skriftliga kränkande uttalanden, närmare bestämt hets mot folkgrupp, på vissa Internetbaserade portaler. En frågeställning som jag försöker besvara i samband med detta är: Hur

långtgående är inskränkningen hets mot folkgrupp gentemot den grundlagsstadgade yttrandefriheten?

Uppsatsens andra frågeställning är vidare att tillsammans med en genomgång avseende aktuella BBS-lagen samt aktuella artiklar i Europakonventionen, med tillhörande praxis, utreda det tredjepartsansvar som tillhandahållaren av en Internetbaserad plattform har gällande borttagande av hatfulla meddelanden. En frågeställning som kommer besvaras i samband med detta är: Hur långtgående är tredjepartsansvaret för tillhandahållare av en Internetbaserad plattform att ta bort hatfulla meddelanden och hur har Europadomstolen påverkat ansvaret?

1.3 Avgränsningar

Området gällande gränstragningen mellan yttrandefriheten och inskränkningen av denna frihet har varit, är samt kommer att vara ett omfattande och omdebatterat ämne. Inskränkningarna som framgår av brottsbalken är ett flertal, däribland ärekränkningsbrotten, och därför är uppsatsen begränsad till förhållandet mellan yttrandefrihet och hets mot folkgrupp.

Vidare kommer religionsfriheten, som har haft påverkan på använda rättsfall, inte tolkas utan enbart nämnas, då tolkningen primärt avser yttrandefrihetsfrågor.

Slutligen är uppsatsen avgränsad till att avse de Internetbaserade elektroniska anslagstavlor som BBS-lagen avser och en närmare utredning om kränkande uttalanden på sociala medier kommer inte göras.

1.4 Metod och perspektiv

Jag har använt mig av en traditionell rättsdogmatisk metod, även kallad den juridiska metoden. Jag utgår därmed från lagtextens lydelse, relevanta förarbeten, rättspraxis och doktrin. Uppsatsens kapitel gällande yttrandefrihet, hets mot folkgrupp och BBS-lagen är en deskriptiv utredning de lege lata, främst grundad på förarbeten och praxis.

Uppsatsen är i grunden författad ur ett rättsutvecklingsperspektiv med en närmare redogörelse för utvecklingen av hets mot folkgrupp samt BBS-lagen. Utöver detta är uppsatsen även författad ur ett internationellt perspektiv eftersom Internet är gränsöverskridande. Varje avsnitt innehåller ett stycke med en kort redogörelse för det rättsliga läget ur ett europiskt perspektiv.

1.5 Forskningsläge

Forskningen kring yttrandefrihetsgrundlagen har sedan dess tillkomst förekommit. Forskningen kring hur yttrandefrihetsgrundlagen förhåller sig till hatbrott på sociala medier, Internet samt liknande portaler har på senare tid blivit högst aktuell. Frågan om yttrandefrihetsgrundlagen är för omodern för dagens samhälle, med nya icke fysiska mötesplatser, är ett ämne som har behandlats både i litterära verk samt artiklar, flertalet senare skrivna av professorn Hans-Gunnar Axberger.

1.6 Material

Eftersom min metod är traditionellt rättsdogmatisk är grunden för uppsatsen lagtext. Förarbeten och även i viss mån doktrin, om denna funnits på området samt ansett vara relevant, har använts.

Utöver detta bygger uppsatsen till stor del på relevant rättspraxis, både från svenska domstolar samt från Europadomstolen, vilket har varit fundamentalt för att uppnå uppsatsens syfte genom analys och slutsats.

1.7 Disposition

Uppsatsen består i huvudsak av fem kapitel. I det första kapitlet återfinns en kort problematikintroduktion och ämnesbakgrund, tillsammans med en redogörelse för syftena samt de frågeställningar som jag ämnar besvara med uppsatsen. I andra kapitlet presenterar jag yttrandefrihetsrättslig lagstiftning och dess skydd i svensk rätt tillsammans med ett kort stycke ur europeiskt perspektiv. Därefter, i kapitel tre, utreds brottet hets mot folkgrupp tillsammans med dess rekvisit. Även i detta kapitel återfinns ett kort stycke ur ett europeiskt perspektiv och kapitlet avslutas med en genomgång av ett vägledande rättsfall. Det fjärde kapitlet redogör för BBS-lagen, både ur ett svenskt samt ett europeiskt perspektiv, och avslutas med en praxisredovisning utifrån ett tredjepartsansvars-perspektiv. I det femte och sista kapitlet återfinns en analys utifrån de fyra förevarande kapitlens material, där uppsatsens frågeställningar besvaras genom att mina slutsatser presenteras.

2 Yttrandefrihet

Yttrandefrihetsgrundlagen utgör tillsammans med tryckfrihetsförordningen, regeringsformen och successionsordningen Sveriges grundlagar. Yttrandefriheten är definierad i 2:1 st. 1 RF och enligt paragrafen är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.¹

2.1 Historia och syfte

Yttrandefrihet genom tryck form har länge haft en central roll inom det svenska rättssystemet. Tryckfriheten infördes år 1766 för första gången i Sverige och reglerar yttranden i tryckta skrifter innebärande tidningar, tidskrifter, böcker och annat tryckt material. Följden av införandet blev ett avskaffande av censursystemet.² Censur inskränker den enskildes frihet att yttra sig då den innebär ett förbud mot publicering. Förbudet mot censur är grundläggande för tryckfriheten och censurförbudet innebär att en skrift får inte före tryckningen granskas av en myndighet eller ett annat allmänt organ. Ett förbud mot tryckning får inte heller förekomma. Syftet med censurförbudet är att offentligheten alltid skall få ta del av en skrift utan att något ingripande på förhand kan få ske.³

Även etableringsfriheten, meddelarfriheten samt ensamansvar är viktiga moment i TF:s skydd för tryckfriheten. Den nuvarande tryckfrihetsförordningen utfärdades år 1949 och bygger på en revision av de äldre föreskrifterna.

För att följa med i den mediala utvecklingen tillkom YGL år 1992 som ett komplement till TF. Vid införandet av YGL fördes diskussioner huruvida en

---

¹ RF 2:1.

² Strömberg, Håkan: Översikt över tryckfrihetsrätten, (1978), s 7.

³ Axberger, Hans-Gunnar: Tryckfrihetsförordningen (1949:105) kommentar till 1 kap 8 §, not 19, i Karnov, besökt 2019-05-01.

ny grundlag skulle införas istället för två parallella grundlagar. TF var inte ämnad att försvagas och eftersom YGL skulle tillerkännas samma rättigheter som TF diskuterades lämpligheten av att ha en gemensam yttrandefrihetsrättslig lagstiftning.⁴ Således kom införandet av YGL att betraktas som en uteslutande utvidgning av yttrandefriheten.

Skillnaden mellan TF och YGL är att dessa två grundlagar reglerar olika medier. YGL reglerar främst radio och TV men även video, film, ljudband, cd- och dvdskivor.⁵ Detta är stadgat i 1:1 YGL och denna paragraf sammanfattar YGL:s viktigaste principer. Principerna ligger i nära anslutning till 1:1 TF vilket visar på likheten mellan grundlagarna. Viktigt att uppmärksamma är att det särskilda yttrandefrihetsrättsliga grundlagsskyddet gäller endast för offentliga yttranden i förhållande till allmänheten. Uttalanden mellan enskilda eller i privata sammanhang omfattas följaktligen inte av varken TF eller YGL.⁶

Syftet med YGL var att införa ett detaljerat skydd i grundlag för friheten att yttra sig i de dåvarande nya uppkomna kanalerna som radio, TV och andra elektromagnetiska sändningar.⁷

2.2 Yttrandefrihetsbrott och dubbelkriminalisering

Yttrandefriheten är inte total. Ett missbruk av yttrandefriheten bestraffas i enlighet med vad som följer av den så kallade brottskatalogen i 7 kap. TF genom en hänvisning i 5:1 YGL. Brottskatalogen gäller således även för de medieformer stadgas i YGL. För att ett yttrandefrihetsbrott skall kunna bestraffas krävs kriminalisering av den aktuella gärningen i både TF och i

---

⁴ Prop. 1990/91:64 s. 26.

⁵ Strömberg, Håkan, Axberger, Hans-Gunnar: Yttrandefrihetsrätt, (2004) s 9.

⁶ 1:1 TF samt 1:1 YGL, se även Axberger, Hans-Gunnar: Yttrandefrihetsgrundlagarna, Upplaga 1:1, (2012) s. 29.

⁷ Prop. 1990/91:64 s. 28.

BrB, enligt principen om dubbel kriminalisering. Konsekvensen av dubbelkriminalisering blir att det är lättare att ta bort ett yttrandefrihetsbrott än att lägga till en ytterligare inskränkning av yttrandefriheten, eftersom en begränsning i yttrandefriheten kräver en grundlagsändring.⁸

Justitiekanslern är ensam åklagare i yttrandefrihetsmål vilket innebär att ingen annan åklagare får inleda förundersökning, besluta om tvångsmedel eller väcka åtal för yttrandefrihetsbrott. JK skall värna om yttrandefriheten genom att inte väcka åtal i onödan. Allmän åklagare skall utreda brott som är begångna på Internet men JK är ensam behörig att handlägga de sidor som tillhandhålls av tidningsredaktioner, nyhetsbyråer, redaktionen för radioprogram och företag som publicerar filmer.⁹ Ett av yttrandefrihetsbrotten är hets mot folkgrupp.

2.3 Europeiskt perspektiv

Enligt 2:23 RF får ingen annan lag eller föreskrift meddelas i strid med Europakonventionen och konventionen gäller såsom svensk lag. Enligt art 10 EKMR är en av de mänskliga rättigheterna att ha yttrandefrihet och i artikeln stadgas rätten till yttrandefrihet. Denna innefattar åsiktsfrihet och frihet att ta emot och sprida uppgifter eller tankar, utan offentliga myndigheters inblandning. Genom Europadomstolens praxis preciseras denna artikel.¹⁰ Det poängteras att dessa friheter för med sig ett ansvar som gör att sådana föreskrifter, villkor, inskränkningar och straffpåföljder som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle, får underkastas, enligt art 10.2 EKMR. Ett par exempel på vad som kan anses nödvändigt är till skydd för den allmänna säkerheten, till skydd för hälsa och moral eller för att skydda annans goda namn, rykte eller rättigheter. Enligt konventionen gäller yttrandefriheten både skriftliga och muntliga yttranden. Yttrandefriheten framhålls av

---

⁸ Axberger, Hans-Gunnar: Yttrandefrihetsgrundlagarna, Upplaga 1:1, (2012) s. 99.

⁹ RättsPM 2016:8, Utvecklingscentrum Malmö, "Hatbrott" s. 25-26.

¹⁰ Danelius, Hans: Mänskliga rättigheter i europeisk praxis - En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, 4:e upplagan (2012) s. 364.

Europadomstolen som en grund för ett demokratiskt samhälle och en grundläggande förutsättning för samhällets utveckling genom att allmänheten, via olika kanaler, kan hålla sig informerade om vad som sker i samhället.¹¹

---

11 Warnling-Nerep, Wiweka. & Bernitz, Hedvig: En orientering i tryckfrihet & yttrandefrihet, (2009), s. 153-154.

3 Hets mot folkgrupp

Det finns ingen lagstadgad definition av hatbrott och att definiera ett hatbrott är inte utan svårigheter eftersom det är ett samlingsbegrepp och inte ett specifikt brott. Myndigheten Brottsförebyggande rådet har tillsammans med Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten definierat begreppet hatbrott enligt följande:

Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fientlighet eller hat mot den utsatta grundat på ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.¹²

Det finns tre lagrum som tillsammans sätter ramarna för vad hatbrott är: hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och straffskärpningsregeln.¹³

3.1 Historia och syfte

Den första versionen av straffbudet hets mot folkgrupp infördes år 1948 i samband med en större omarbetning av Strafflagen. Gärningar som omfattades, i det ursprungliga stadgandet, var där en gärningsman ”offentligen hotade, förtalade eller smädade en grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse”.¹⁴ Lagen infördes som en följd av den antisemitistiska hets och propaganda som förekom under andra världskriget.

Över åren har lagen genomgått flertalet stora förändringar och i stort sett alla rekvisit har bytts ut. År 1971 skedde den första förändringen i samband med

---

¹² Brottsförebyggande rådet: ”Hatbrott 2016”, Rapport 2017:11, (2017) s. 16.

¹³ Brottsförebyggande rådet: ”Hatbrott 2016”, Rapport 2017:11, (2017) s. 15.

¹⁴ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7. Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 1.

att Sverige ratificerade FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering och resultatet blev ett borttagande av kravet att det hot, eller det förtal som skett, skulle ha skett offentligt. Det var tillräckligt att yttrandet spreds till allmänheten utan att vara direkt riktat till allmänheten men kravet var att gärningsmannens uppsåt skulle omfatta spridning bland en obestämd krets, vilket innebär att om gärningsmannens uppsåt varit inriktat på att sprida yttranden till en viss organisation eller grupp så var inte detta straffbart.¹⁵ Denna lagändring innebar således en skärpning jämfört med tidigare lagstiftning.

År 1982 genomfördes nästa ändring och följden av ändringen blev att även andra grupper av personer, än vad som tidigare varit angivet, skulle omfattas.¹⁶ Rekviritet folkgrupp tolkades inte längre lika restriktivt. År 1988, vid en revision av TF, ändrades lagens lydelse åter igen. Kravet på att spridningen skedde offentligen eller till allmänheten togs bort som en följd av den kritik som Sverige fått av FN på grund av att landet inte ansågs uppfylla sina konventionsåtaganden vad gäller förbud mot rasistiska organisationer.¹⁷ Följden blev att det räcker med att meddelandet *sprids*. Ett par ytterligare ändringar har skett men dessa har enbart varit ändringar av den språkliga formuleringen.

Alla förändringar av lagens lydelse har lett till den nuvarande gällande formuleringen. I BrB 16 kap 8 § finns brottsbeteckningen hets mot folkgrupp och den lyder enligt följande:

Den som i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller

---

¹⁵ SOU 1991:75 s. 52.

¹⁶ SOU 1991:75 s. 52.

¹⁷ Se prop. 1986/87:151 s. 107-109, 111.

uttryck, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Om brottet är grovt döms för grov hets mot folkgrupp till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet.¹⁸

Hets mot folkgrupp utgör en begränsning enligt 2 kap 13 § RF av den grundlagsfästa yttrandefriheten, närmast med hänvisning till allmän ordning och säkerhet.¹⁹

3.2 Rekvisit

Brottsbeskrivningen har tre rekvisit som skall vara uppfyllda för att brottet skall bli aktuellt och dessa tre rekvisit genomgås nedan.

3.2.1 Spridningsrekvisitet

Det första rekvisitet är att gärningen ”skall ske i uttalande eller annat meddelande som sprids” och för att paragrafen skall kunna tillämpas krävs att det meddelande eller uttalande som görs sprids på ett sådant sätt som avses i paragrafen. Den tidigare utformningen om kravet på att uttalandet måste skett offentligen eller spridits till allmänheten är borttagen då gränsdragningen mellan vad som är och vad som inte är att bedöma som straffbar spridning bland allmänheten är tämligen svårdragen. Kriminaliseringen omfattar inte yttranden inom den helt privata sfären då detta skulle innebära en alltför långtgående inskränkning av yttrandefriheten. Det är inte utan svårigheter att bestämma när en avgränsad sluten krets övergår till att bli en större

---

¹⁸ BrB 16:8.

¹⁹ Petré/Ragnemalm: Sveriges grundlagar, 2 uppl. (1980), s. 76.

obegränsad krets och för att eliminera dessa tveksamheter räcker det med att uttalandets sprids.²⁰

HD har genom domen NJA 1999 s. 702 fastslagit att för att ett uttalande skall anses kunna vara spritt måste det krävas att det nått ut till fler än ett fåtal personer. Vidare anger HD att spridning av ett skriftligt meddelande förutsätter inte att en viss större grupp har tagit del av meddelandet, utan för att det skall anses vara spritt är det tillräckligt att meddelandet gjorts tillgängligt för en sådan grupp.²¹

3.2.2 Hot eller missaktning

Det andra rekvisitetet är att ”handlingen ska bestå i hot eller uttryck för missaktning”. Begreppet ”hot” skall tolkas enligt gängse språkbruk och har även tolkats på detta sätt sedan bestämmelsens tillkomst. Uttrycket omfattar därför inte endast sådana handlingar som kriminaliserats genom bestämmelserna om olaga hot, 4 kap 5 § BrB, samt olaga tvång, 4 kap 4 § BrB. Hotet behöver således inte vara av så allvarliga slag som dessa nämna bestämmelser.²²

På liknande sätt behöver begreppet ”missaktning” inte vara av så allvarlig karaktär som det är fråga om när det gäller förtal. Inom det straffbara området faller förlöjliganden eller uttalanden som är nedsättande för en viss folkgrupps anseende.²³

För straffbarhet ”krävs att det är fullt klart att uttalandet överskrider gränsen för en saklig och vederhäftig diskussion rörande gruppen i fråga”.²⁴ Därför måste meddelandet bedömas i sitt sammanhang.

---

²⁰ Prop. 1986/87:151 s. 109.

²¹ NJA 1999 s. 702 (s.707).

²² SOU 2000:88 s. 187.

²³ SOU 2000:88 s. 188.

²⁴ Prop. 2001/02:59 s. 60.

3.2.3 Skyddsobjekt

Det tredje och därmed sista rekviritet är att gärningen skall ”avse folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning”.

Enligt paragrafen skyddas de grupper som nämns ovan och formuleringen är väldigt vid i syfte att skydda stora grupper i samhället som kan anses vara i behov av sådant skydd. För straffbarhet krävs inte att en bestämd folkgrupp pekas ut, då även allmänna uttalande är straffbara.²⁵ Alla rasistiska eller liknande angrepp på en grupp personer omfattas av straffbarheten även om gruppen skulle bestå av människor av olika raser, hudfärger, religioner, nationella eller etniska ursprung. Ett exempel är befolkningsgruppen ”invandrare” vilket innebär de folkgrupper i Sverige som har det gemensamt att de har ett annat nationellt ursprung än majoriteten.²⁶

3.3 Åke Green-fallet

Ett av de mest uppmärksammade fallen som även gett vägledning i liknande efterkommande mål gällande bedömningen av om det föreligger hets mot folkgrupp. Fallet är även mycket omdebatterat främst gällande HD:s tolkning av Europadomstolens praxis.

3.3.1 Omständigheterna i fallet

Domstolen hade att pröva huruvida en predikan utgjorde hets mot folkgrupp. Fallet anses vara mycket kontroversiellt och trots att Europakonventionen fungerade som svensk lag, så hade den aldrig åberopats eller behandlats i svensk praxis beträffande brottet hets mot folkgrupp.

---

²⁵ Prop. 1970:87 s. 61.

²⁶ Prop. 1981/82:58 s. 11, se även Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7. Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013), s. 16:39.

Omständigheterna i fallet var sådana att en pingstpastor vid namn Åke Green hade framfört en predikan i Borgholm inför cirka femtio åskådare. Green hade inför predikotillfället bjudit in media, vilka avböjde inbjudan, samt hade Green efter predikotillfället distribuerat referat av predikan för publicering i bland annat Ölandsbladet, där även publicering skedde. Ämnet för predikan var "Är homosexualitet en medfödd drift eller onda makters spel med människor?" och predikan byggde på bibelcitater som Green tolkar samt utvecklar och applicerar på moderna företeelser. Efter publiceringen i Ölandsbladet väcktes åtal, efter en polisanmälan, för hets mot folkgrupp gentemot Green. Fyra avsnitt i Greens predikan, som på olika sätt ansågs kränkande för gruppen homosexuella, åberopade riksåklagaren.²⁷

3.3.2 Tingsrättens bedömning

I tingsrätten yrkade åklagaren på ansvar för hets mot folkgrupp genom att Green uttryckt missaktning för homosexuella med anspelning på deras sexuella läggning. Predikan ansågs haft ett för homosexuella kränkande innehåll och väckt betydande uppmärksamhet. Försvaret menade att det vore en kränkning mot yttrandefriheten samt religionsfriheten att fälla Green.²⁸

Vid tingsrättens bedömning går domstolen in på den intressekonflikt mellan rättigheter som lagrummet ger upphov till. Domstolen hänvisar till vad som anfördes av regeringen vid kriminaliseringen av hets mot folkgrupp, då regeringen menade att kriminaliseringen inte utgör ett hot mot vetenskapens frihet, den fria åsiktsbildningen, religionsfriheten eller den fria debatten. Kriminaliseringen innebär ett godtagbart krav på att andras rättigheter och den grundläggande demokratiska principen om allas lika värde skall respekteras vid utövandet av ovannämnda rättigheter. Vidare ansåg tingsrätten spridningsrekvisitetet var uppfyllt, då Green hållit predikan i en

---

²⁷ NJA 2005 s. 805 (s. 812).

²⁸ NJA 2005 s. 805 (s. 812).

offentlig lokal samt försökt nå ut till allmänheten genom inbjudning av media och publicerade referat. Tingsrätten ansåg även att Greens predikan till stora delar innehöll klara påhopp och uttryck för missaktning av homosexuella. Slutligen fann tingsrätten Green skyldig till hets mot folkgrupp i enlighet med åtalet. Förklaringen var att ett demokratiskt samhälle måste präglas av den fria debattens princip och de mänskliga rättigheterna skall långtgående skyddas, men det är inte acceptabelt att med skydd av dessa rättigheter göra uttalanden som kränker andra människor.²⁹

3.3.3 Hovrättens bedömning

Åklagaren överklagade domen och yrkade att hovrätten skulle skärpa straffet. Överklagade gjorde även Green som yrkade att hovrätten skulle ogilla åtalet. Hovrätten, med ändring av tingsrättens dom, ogillade åtalet. Hovrätten menade att trots de bibeltexter som Green citerade berörde personer med homosexuell läggning mycket illa, var förhållandet inte tillräckligt för att predikan skulle innefatta en straffbar hets mot folkgrupp. Vidare ansåg hovrätten att Greens syfte var att nå ut med sitt bibeltrogna budskap om att homosexualitet är en synd och att syndaren måste omvändas för att få ta del av nåden. Hovrätten ansåg slutligen att en bibeltrogen förkunnelse måste innefatta en möjlighet att med egna order tolka bibeln, så länge framställningen anknyter till bibelns budskap.³⁰

3.3.4 Högsta domstolens bedömning i förhållande till Europakonventionen

Riksåklagaren överklagade hovrättens dom och yrkade i högsta domstolen att Green skulle dömas för hets mot folkgrupp. För bedömningen av predikan menade HD det fanns två utgångspunkter. Dels var det centrala hur en åhörare till predikan uppfattade den och dels hade Green handlat utifrån sin kristna

---

²⁹ NJA 2005 s. 805 (I) (s. 814-819).

³⁰ NJA 2005 s. 805 (I) (s. 820-822).

övertygelse i syfte, samt i enlighet med sin plikt som pastor, att påverka människors situation till det bättre. HD gjorde en bedömning gentemot art. 10 i Europakonventionen och avgörande för bedömningen var ifall inskränkningen av Greens frihet att få predika var nödvändig i ett demokratiskt samhälle.³¹

Vidare konstaterade HD, genom att gå igenom den praxis från Europadomstolen som fanns på området, att yttrandefriheten utgjorde ett grundval i ett demokratiskt samhälle och omfattar även idéer som chockerar, kränker eller stör. Europadomstolen gör en bedömning om en påstådd inskränkning är nödvändig i ett demokratiskt samhälle genom att pröva om denna svarar mot ett angeläget samhällsligt behov, om den är proportionell med det legitima ändamål som skall tillgodoses och om de skäl som de nationella myndigheterna anger för att berättiga inskränkningen är relevanta och tillräckliga.³² Gällande ”hate speech” anser Europadomstolen vidare att en samlad bedömning skall göras av omständigheterna om vad som sagts och i vilket sammanhang uttalandena gjordes.³³

HD anförde vid en samlad bedömning av omständigheterna, mot bakgrund av Europadomstolens praxis, att Greens yttranden inte var hatfulla uttalanden så kallade ”hate speech”. Greens uttalanden inte var så mycket mer nedsättande än ordalagen i de aktuella bibelställena samt att predikan skedde inför en församling över ett tema som finns i bibeln. Till följd av detta ansåg HD det sannolikt att Europadomstolen skulle finna att inskränkningen, i Greens rättighet att förkunna sin i bibeln grundade uppfattning som en fällande dom skulle utgöra, inte är proportionerlig och därmed skulle utgöra en kränkning av Europakonventionen. Slutligen anförde HD att ansvarsbestämmelsen om hets mot folkgrupp bör i fallet tolkas mer restriktivt, än vad förarbetena betyder, och en konventionsenlig tillämpning gav inte utrymme för en fällande dom. Till följd av detta ogillades åtalet och Green friades.³⁴

---

³¹ NJA 2005 s. 805 (I) (s. 828-829).

³² Sunday Times v. Storbritannien, Series A, No. 30, 26 April 1979.

³³ Gunduz v. Turkey (Klagomål nr 35071/97).

³⁴ NJA 2005 s. 805 (I) (s. 830-831).

3.3.5 Kritik mot fallet

Green-fallet satte en ny standard för hur dylika fall skulle bedömas i svensk rätt, eftersom detta var det första fallet gällande hets mot folkgrupp där domstolen valt att uttryckligen tolka den svenska lagen konventionskonformt. Fallet har varit mycket omdiskuterat och kritik har framfört mot den gissningslek och ofullständiga praxisgenomgång som HD genomförde, med rädsla att fälla Sverige för konventionsbrott. HD borde inte ha nöjt sig med *sannolikheten* att en fällande dom skulle innebära att Sverige kränkte Europakonventionen. HD borde istället ha varit *övertygad* om att så var fallet, eftersom följderna blev ett frångående gällande svensk rätt.³⁵

3.4 Europeiskt perspektiv

Begreppet "Hate speech" har, efter Green-fallet, ofta förekommit i svensk praxis genom Europadomstolen och är därför relevant för den svenska tillämpningen av hets mot folkgrupp. Begreppet innefattar hot om våld, som inte förekommer i lagstiftningen i den svenska rätten. Det finns ingen allmänt accepterad begreppsförklaring men Europadomstolen hänvisar ofta till nedan definition:

*... the term "hate speech" shall be understood as covering all forms of expression which spread, incite, promote or justify racial hatred, xenophobia, anti-Semitism or other forms of hatred based on intolerance, including: intolerance expressed by aggressive nationalism and ethnocentrism, discrimination and hostility against minorities, migrants and people of immigrant origin.*³⁶

---

³⁵ Österdahl, Inger: "Åke Green och missaktande men inte hatiskt tal" i *SvJT* (2005/2006), s 3-4, 9.

³⁶ Europarådets ministerkommittés rekommendation No. R (97) 20, s. 108.

4 BBS-lagen

4.1 Historia och syfte

Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor (1998:112), även kallad BBS-lagen, antogs år 1998 och det är således en relativt ny lag. Lagen avser elektroniska anslagstavlor och reglerar ansvaret för den som tillhandahåller dessa utrymmen för andra att kommentera och diskutera blogginlägg, artiklar och liknande. Med elektronisk anslagstavla avses en tjänst för elektronisk förmedling av meddelande. I lagen avses med meddelande text, bild, ljud eller information i övrigt.³⁷

BBS är en förkortning av "Bulletin Board System" som översatt på svenska blir "elektronisk anslagstavla". Syftet med BBS-lagen är att tillhandahållaren av tjänsten skall hålla uppsikt över den aktuella anslagstavlan och plocka bort de meddelanden som uppenbart utgör uppvigling, hets mot folkgrupp, barnpornografi, olaga våldsskildring eller intrång i upphovsrätten. BBS-lagen fastställer således att det föreligger ett rättsligt ansvar inte bara för personen som kommenterar utan också för den som tillhandahåller och administrerar ytan att kommentera på. På detta sätt anslås ansvar även för anonymt skrivna meddelanden.³⁸

4.2 Elektronisk anslagstavla

Ett nät definieras av när datorer och annan teknisk utrustning kopplas samman så att data kan föras från en punkt till en annan och nätet kan vara konstruerat för analoga eller digitala signaler. Genom att förse en dator med en viss typ av program för kommunikation kan alla med tillgång till nätadressen föra in

---

³⁷ BBS-lagen 1 §.

³⁸ Dahlström, Sofia & Karlsson, Marie-Louise: *Internetjuridik*, 1:a uppl., (2000) s. 190.

uppgifter samt läsa vad andra har fört in. Således kan de elektroniska anslagstavlor fungera som nya mötesplatser för användare från olika områden. Systemoperatör kallas den som driver ett sådant meddelandesystem och de som anropar tjänsten kallas för användare. Ett sorts ”konferenssystem” är en vanlig form av tjänst där användare kan lägga in meddelanden och se vad andra har skrivit, som en form av diskussionsforum.³⁹

4.3 Tredjepartsansvar i svensk rätt

4.3.1 Uppsikt över tjänsten

Enligt 4 § BBS-lagen skall den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla, för att kunna fullgöra sin skyldighet enligt 5 §, ha sådan uppsikt över tjänsten som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten. Detta innebär att den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla inte får gå med på eller passivt se på när användare missbrukar tjänsten. Risker för ett sådant missbruk ökar med tanke på teknikens flexibilitet och tillgänglighet via nätet. Av denna anledning infördes föreskriften gällande att den som tillhandahåller tjänsten skall vara skyldig att ha uppsikt över tjänsten.⁴⁰

För att fullgöra den skyldighet att ta bort vissa meddelanden från tjänsten, som redovisas nedan, är tillhandahållaren skyldig att hålla sådan uppsikt som skäligen kan krävas med hänsyn till omfattningen och inriktningen av verksamheten. En bedömning i det enskilda fallet behövs göras för hur tillhandahållaren skall agera för att uppfylla uppsiktskravet. Det finns inget krav på att tillhandahållaren ständigt aktivt kontrollerar varje meddelande, men någon form av återkommande kontroll krävs då det inte kan anses förenligt med uppsiktsplikten som tjänsten är utan innehållskontroll under en längre period. Hänsyn tas till hur många som kopplar upp sig mot tjänsten

---

³⁹ Prop. 1997/98:15 s. 6.

⁴⁰ Prop. 1997/98:15 s. 15.

och ett riktmärke är att oavsett förutsättningar skall en tjänst inte lämnas utan tillsyn under längre tid än en vecka. När det gäller större hemsidor med många besökare kan en ”klagomur” ge användarna möjligheter att påtala en eventuell förekomst av straffbara meddelande för tillhandahållaren.⁴¹

Sammanfattningsvis skall graden av uppsikt som krävs vara skälig efter den omfattning och inriktning som tjänsten har. Uppsiktsplikten, som inte är straffsanktionerad, får betydelse för att avgöra det fall när tillhandahållaren har förfarit grovt oaktsam genom att underlåta att ta bort meddelande som avses i 5 § ur tjänsten.⁴²

4.3.2 Skyldighet att ta bort vissa meddelanden

Enligt 5 § BBS-lagen skall tillhandahållaren av en elektronisk anslagstavla ta bort eller på annat sätt förhindra vidare spridning av det meddelande som en användare skickar in, om meddelandets innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot, olaga integritetsintrång, uppvigling, hets mot folkgrupp, barnpornografibrott, olaga våldsskildring eller offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott eller annan särskild brottslighet. Många tillhandahållare har ett intresse av att se till att deras tjänster inte missbrukas för spridning av brottsliga meddelanden och använder metoder för att förhindra en sådan användning. Det har införts ett straffrättsligt ansvar för en tillhandahållare som underlåter att avlägsna vissa meddelanden.⁴³

Om det fanns en skyldighet att ta bort alla meddelanden med inslag av brottsliga gärningar skulle reglerna bli svåra att följa då informationsflödet kan vara för stort för möjligheten att systematiskt kunna granska och bedöma alla meddelanden. Således har det straffbara området begränsats till de brott

---

⁴¹ Prop. 1997/98:15 s. 15.

⁴² Carlén-Wendels Thomas, Nätjuridik - Lag och rätt på Internet, 3:e uppl., (2000) s. 69, se även Prop. 1997/98:15 s. 25.

⁴³ Prop. 1997/98:15 s. 16.

som räknas upp i 5 § BBS-lagen. Ytterligare en begränsning har gjorts, beroende på hur tydligt meddelandets innehåll är, gällande skyldigheten att avlägsna vissa meddelanden. Skyldigheten är begränsad till när det är *uppenbart* att ett meddelande har sådant innehåll som avses i lagrummet i 5 § BBS-lagen. Anledningen till denna begränsning är att de personer som tillhandahåller elektroniska anslagstavlor sällan har den kunskap som krävs för att kunna ta ställning till svåra juridiska gränsdragningsproblem.⁴⁴

Det skall vara praktiskt möjligt för den ansvarige som tillhandahåller tjänsten att genomföra en granskning utifrån straffbestämmelserna, därav de få brottsrubriceringarna som är förhållandevis enkla att identifiera samt tydligt beskrivna i lagstiftning så att den ansvarige kan göra en bedömning utifrån objektiva kriterier.⁴⁵

Sammanfattningsvis ansvarar dels tillhandahållaren för att ha uppsikt över innehållet, dels för att utan dröjsmål avlägsna vissa typer av meddelanden med uppenbara inslag av brottsliga gärningar.

Värt att uppmärksamma är att ansvar om skyldigheten att ta bort vissa meddelanden inte bör inträda om tillhandahållaren kan dömas för ansvar enligt brottsbalken. Om tillhandahållaren döms till ansvar för brott enligt de i 5 § 1 st. BBS-lagen uppräknade brotten, som gärningsman eller som medverkande, skall inte bestämmelsen tillämpas.⁴⁶ Detta framgår även av 7 § st. 2 BBS-lagen.

---

⁴⁴ Prop. 1997/98:15 s. 17.

⁴⁵ Enarsson, Therese: "Avlägsnande av näthat – skyldigheter, möjligheter och motstående intressen", i Juridisk Publikation 02/2017 s. 379.

⁴⁶ Prop. 1997/98:15 s. 21.

4.3.3 Bibeltempel-fallet

4.3.3.1 Omständigheterna i fallet

L.L. hade administrerat en elektronisk anslagstavla, en hemsida, där en gästbok fanns tillgänglig för besökare att skriva vad bibeln säger om homosexualitet i forntid, nutid och framtid. Flera besökare hade skrivit meddelanden samt kommenterat andras inlägg i gästboken, medan L.L. styrkt debatten genom att själv skriva inlägg samt kommentera andras som tydligt uttryckt missaktning för homosexuella. L.L. hade underlåtit att tagit bort inlägg som uppenbart utgjort hets mot folkgrupp.⁴⁷

4.3.3.2 Tingsrättens bedömning

Allmän åklagare väckte åtal i tingsrätten mot L.L. för hets mot folkgrupp och för brott mot BBS-lagen. Rätten fann det styrkt att meddelandenas innehåll uppenbart var sådant som avses i bestämmelserna i 16 kap 8 § BrB om hets mot folkgrupp. Vidare angav rätten att de ansåg att L.L. hade främjat brottet genom att underlåtit att kontrollera och ta bort meddelanden som betraktas mer eller mindre ovidkommande med hänsyn till L.L:s egna syfte med hemsidan. Således bör L.L. dömas för medhjälp till hets mot folkgrupp, men eftersom åklagaren inte uttryckligen åberopat detta, dömdes L.L. för brott mot BBS-lagen.⁴⁸

4.3.3.3 Hovrättens bedömning

Både åklagaren och L.L. överklagade domen. Åklagaren yrkade på att hovrätten skulle döma L.L. för medhjälp till hets mot folkgrupp. Rätten hänvisade till HD:s bedömning av NJA 2005 s. 805, där HD fann att en förarbetstrogen tolkning kan stå i strid mot innehållet i Europakonventionen. Europadomstolen anser att utrymmet för yttrandefriheten skall vara stort. Vidare angav rätten att meddelandet alltid skall bedömas i sitt sammanhang och motiven för gärningen skall betraktas. Gränsen för en saklig och

---

⁴⁷ NJA 2007 s. 805 (I) (s. 805-806).

⁴⁸ NJA 2007 s. 805 (I) (s. 811-812).

vederhäftig diskussion skall tydligt överskridas. Vissa meddelanden som skrivits på hemsidan var enligt hovrättens mening att betrakta som ”hate speech” och att bifalla åtalet avseende dessa meddelanden skulle, vid en prövning enligt Europakonventionen, inte innebära en oproportionerlig inskränkning av rättigheten att framföra sin kritiska åsikt. Besökaren som författat meddelandena har objektivt sätt gjort sig skyldiga till brottet hets mot folkgrupp, men L.L. som startat gästboken har haft ett ansvar att avvärja sådant brott. Väl medveten om meddelandenas innehåll har L.L. genom att låta meddelandena stå kvar främjat brott och därför dömd hovrätten L.L. för medhjälp till hets mot folkgrupp men inte för brott mot BBS-lagen.⁴⁹

4.3.3.4 Högsta domstolens bedömning i förhållande till Europakonventionen

Målet överklagades till HD av L.L. som yrkade på att HD skulle ogilla åtalet. HD konstaterade att L.L.:s påstådda medhjälp skedde efter att brottet fullbordats och därför kunde L.L. inte dömas för medhjälp till hets mot folkgrupp. Hets mot folkgrupp är inte ett perdurerande brott. Vidare utredde HD om L.L. kunde hållas ansvarig enligt BBS-lagen och meddelandena uppenbart utgjorde hets mot folkgrupp. HD hänvisade till Green-fallet och påpekade att vid bedömningen skulle hänsyn tas till grundläggande fri- och rättigheter, däribland yttrandefrihetsbestämmelserna i 2 kap RF samt art. 10 Europakonventionen. Hänsyn skulle även tas till om en fällande dom ansågs nödvändig i ett demokratiskt samhälle. HD konstaterade att meddelandena, som bland annat förespråkade och rättfärdigade dödstraff för homosexuella, var mer kränkande än i Green-fallet och det kunde anses uppenbart att meddelandena utgjorde hets mot folkgrupp. Omständigheterna kring yttrandena, att texterna härrörde från Gamla testamentet och att det inte var ”hate speech” samt att de som tog del av meddelandena var besökare som medvetet besökt hemsidan, ledde till att HD konstaterade att det inte skulle vara straffbart att citera och diskutera religiösa texter. Följden blev att L.L.

---

⁴⁹ NJA 2007 s. 805 (s. 812-815).

inte raderade meddelandena då L.L. uppfattade dem som en del av en teologisk debatt angående Gamla testamentet och HD friade L.L.⁵⁰

Det fanns två skiljaktiga justitieråd som ansåg att meddelandena var grovt kränkande för homosexuella och ansåg att L.L. skulle dömas för hets mot folkgrupp.⁵¹

4.4 Tredjepartsansvar ur ett europeiskt perspektiv

Yttrandefriheten kommer till uttryck i EKMR och förutom att ställa upp ramar för vad den enskilde får skriva på Internet regleras även vad företag eller andra ansvariga av staten kan åläggas att avlägsna från webbsidor och andra forum. Art. 8, som innebär en skyldighet för staten att se till att individens personliga integritet och privatliv skyddas, aktualiseras gällande hat på nätet.⁵² Konventionsstaterna har förbundit sig att säkerställa att det finns lagstiftning som skyddar privatlivet mot intrång. Detta innebär således att kravet på konventionsstater att ålägga aktörer som tillhandahåller elektroniska anslagstavlor en skyldighet, ett tredjepartsansvar, att hantera och ansvara för användarnas kommentarer, vägleds av Europakonventionen samt Europadomstolens praxis.⁵³

För att inskränkningar av art 10 skall vara legitima måste ett flertal kriterier vara uppfyllda. De måste vara föreskrivna i nationell rätt, vara nödvändiga i ett demokratiskt samhälle samt avsikten skall motsvara något eller några av de legitima syften som ställs upp i artikelns andra stycke, bland annat hänsyn till statens säkerhet och till förebyggande av oordning eller brott.⁵⁴

---

⁵⁰ NJA 2007 s. 805 (s. 817-822).

⁵¹ NJA 2007 s. 805 (s. 823).

⁵² Xenos, Dimitris, *The Positive Obligations of the State under the European Convention of Human Rights*, (2012) s. 12-13.

⁵³ Enarsson, Therese: ”Avlägsnande av näthat – skyldigheter, möjligheter och motstående intressen”, i *Juridisk Publikation 02/2017* s. 372,

⁵⁴ MTE mot Zrt (Klagomål nr 22947/13) p. 46 se även 10:2 EKMR.

4.4.1 Europadomstolens praxis

Nedan följer en redogörelse för ett uppmärksammat fall från Europadomstolen där omständigheter samt Europadomstolens resonemang presenteras.

4.4.2 Delfi AS mot Estland

Omständigheterna var sådana att en nyhetsportal på Internet, vid namn Delfi som var en av de största nyhetsportalerna i Estland, hade publicerat en nyhetsartikel som avslutades med ett kommentarsfält där besökare kunde publicera en kommentar. Det fanns ett system där besökare kunde anmäla kommentarer med olämpligt innehåll och dessa togs omedelbart bort. L anmälde totalt 20 stycken kommentarer som var nedsättande samt hotfulla mot honom och dessa togs bort samma dag. Därefter krävde L skadestånd från Delfi. Delfi dömdes till skadestånd av domstolen i Estland och överklagade till Europadomstolen då Delfi ansåg att det skett en inskränkning av yttrandefriheten i art. 10 EKMR.⁵⁵

Den centrala frågorna i domen avser hur tredjepartansvaret ser ut för kommentarer på nyhetssidor samt skyldigheten att avlägsna dessa. Europadomstolen gjorde en avvägning mellan Delfis rätt att publicera material under skydd av art. 10 mot ansvaret att betala viss ersättning till personer vars personliga integritet, genom innehållet på hemsidan, tydligt kränkts enligt art. 8. Europadomstolen beaktade att yttrandefriheten syftar till att främja en fri och öppen demokratisk debatt och uttryck, även om de är stötande och provokativa, måste tillåtas. Exempelvis uttryck som yttras i journalistiskt syfte kommer ha större utrymme inom konventionen än de uttryck som uppenbarligen inte bidrar till den offentliga debatten.⁵⁶ Art 10 har

---

⁵⁵ Delfi AS ./ Estland (Klagomål nr 64569/09).

⁵⁶ Rainey, Bernadette, m.fl., Jacobs, White & Ovey: The European Convention on Human Rights, 6 uppl., (2014), s. 438.

en mycket stark ställning och får endast inskränkas för att skydda andra specifika intressen, däribland art 8.⁵⁷

Europadomstolen lyfte fram vikten av möjligheterna att skydda den personliga integriteten även om det balanseras mot art 10. Avgörandet ses som ett förtydligande avseende skyldigheten att avlägsna kränkande material från kommentarsfält. Om en konventionsstat har lagstiftning som medför ansvar för nyhetsportaler gällande tydliga olagliga kommentarer mot enskilda, står det inte i strid mot konventionen. Europadomstolen ansåg inte att domen mot Delfi utgjorde en inskränkning av art 10.⁵⁸

---

⁵⁷ Danelius, Hans, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis: en kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, 4 uppl., (2012), s. 429.

⁵⁸ Delfi AS ./ Estland (Klagomål nr 64569/09) p. 140-162.

5 Analys och slutsats

5.1 Yttrandefrihet gentemot hets mot folkgrupp

Följande analys kan göras utifrån den redogörelse som i uppsatsen beskrivit gällande rätt, med utgångspunkt ur uppsatsens första frågeställning. Att gränsdragningen är tämligen otydlig och svår att fastställa framgår inte minst av domstolarnas skiljaktighet i rättsfallen. Green-fallet är välkänt samt omdebatterat och detta beroende av att folkmajoriteten anser innehållet i predikan vara fel rent moraliskt. Green uttryckte bland annat att homosexuella var en cancersvulst på samhället. Green-fallet uppfyller samtliga rekvisit som framgår av paragrafen hets mot folkgrupp enligt svensk lag, vilket även var tingsrättens bedömning, men avgörande blev hur HD *trodde* att Europadomstolen skulle ha dömt i frågan. Enligt HD:s mening utgjorde inte predikan ”hate speech” eftersom den inte innehöll hot om våld, men skulle det anses som ett rimligt krav att ett uttalande som uppenbarligen är hets mot folkgrupp även måste innehålla hot om våld för att brottet skall bli applicerbart och bör den nuvarande gällande lagen tolkas på detta sätt?

En samlad bedömning av de rättsfall som jag valt att presentera är att uttalandena många gånger har överskridit gränsen för vad som är att räkna som saklig och vederhäftig debatt, genom att vara kränkande mot olika grupper som exempelvis homosexuella. Problematik uppstår när en person uttalar sig missaktande men hävdar att uttalanden grundar sig i och är en tolkning av bibliska texter, som i Green-fallet. Skall uttalandet bedömas som en tolkning av religion alternativt ett uttryck av en trosuppfattning eller har religionen används för att dölja missaktande meddelanden.

Europakonventionens art. 10, gällande yttrandefrihet, är till stor del inkorporerad i svensk rätt. Medborgarna i konventionsstaterna har rätt att föra

talans inför en internationell domstol och följderna blir att konventionsstaterna måste gå minst lika långt i sin bedömning som Europadomstolen. Innebärande att HD har en skyldighet att tolka praxis och principer från Europadomstolen i sin bedömning, vilket innebär en svårighet i att förutbestämma rättsläget. Oförutsägbarheten behöver dock inte vara negativ, utan kan istället bidra till att varje fall noggrant bedöms och värderas enskilt vilket hade satt högre krav på de svenska domstolarna.

5.2 Ansvar på Internet

Problematiken kring tredjepartsansvaret grundar sig i problematiken kring gränstragningen om vad som enligt yttrandefriheten är acceptabelt mot inskränkningen av denna eftersom det i varje enskilt fall görs en bedömning om vad som är att räkna som hets mot folkgrupp.

Genom BBS-lagen råder det ett ansvar, en skyldighet, för tillhandahållaren av vissa Internetbaserade portaler att ta bort uppenbart brottsligt material. Tillhandahållaren måste således både ha kontroll på upplagda meddelanden samt vara införstådd i vad som uppenbarligen är ett brottsligt meddelande. Den ansvarige har inte en skyldighet att i förväg kontrollera insänt material och de ställs heller inte till svars för innehållet, utan ansvaret gäller enbart borttagande av hatfulla meddelanden i enlighet med uppenbarhetsrekvisitet. Trots uppfyllt uppenbarhetsrekvisit har vissa uttalanden, som ses som brottsliga, exempelvis NJA 2007 s. 805, inte medfört ansvar och tillhandahållaren frikänts. Om detta rekvisit tagit bort skulle det troligen medföra att fler kan dömas för brottet men det innebär även att lekmän måste ta ställning till svåra juridiska frågeställningar, vilket i sig är orimligt.

Konventionsstaterna har förbundit sig att säkerställa att det finns lagstiftning som skyddar privatlivet mot intrång. Vidare finns det ett antal kriterier som skall vara uppfyllda för att en inskränkning av yttrandefriheten skall vara legitim, vilket Europadomstolen angav i målet MRT och Zrt mot Ungern. De

måste vara föreskrivna i nationell rätt, vara nödvändiga i ett demokratiskt samhälle samt avsikten skall motsvara något eller några av de legitima syften som ställs upp i art. 10 st. 2 EKMR, bland annat hänsyn till statens säkerhet och till förebyggande av oordning eller brott.

I Delfi-målet lade Europadomstolen stor vikt på skyddet av den personliga integriteten hos enskilda individer och förhoppningsvis leder detta till fler fällande domar av den svenska domstolen utifrån BBS-lagen.

5.3 Slutsats

Det framstår som så pass klandervärt att det motiverar ett straffrättsligt ingripande att underlåta, i ställning som tillhandahållare av en Internetbaserad portal, att ta bort meddelanden med allvarligt kränkande innehåll. Dagligen ser vi eller hör vi om det pågående näthatet som florerar i mängder trots BBS-lagstiftningen. Vad är syftet med att ha denna lagstiftning om den inte används i den utsträckning som är angivet i förarbetet. Möjligen beror avsaknaden av användning för att lagen är otydlig för en tillhandahållare att göra en bedömning i varje enskilt fall om deras ansvarsskyldighet är aktuell.

Det har skett försök, genom införandet av BBS-lagen, att modernisera lagstiftningen, men lagen är relativt otydlig, okänd och knappt använd av domstolen. Rättssystemet skall skydda individerna samtidigt som den skall rättfärdiga individernas friheter. Att ge tillhandahållaren av en Internetbaserad portal ansvar för borttagande av hatiska meddelanden är ett steg i rätt riktning men om lagen inte används försvinner även syftet med den. Att utvecklingen på Internet går fort, går ingen obemärkt förbi och frågan är om lagstiftningen på området någonsin kommer hinna ikapp.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 2001/02:59	Hets mot folkgrupp m.m.
Prop. 1997/98:15	Ansvar för elektroniska anslagstavlor
Prop. 1990/91:64	Om yttrandefrihetsgrundlag m.m.
Prop. 1986/87:151	Om ändringar i tryckfrihetsförordningen m.m.
Prop. 1981/82:58	Om ändring i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken (hets mot folkgrupp m.m.)
Prop. 1970:87	Angående godkännande av konvention om avskaffande av rasdiskriminering, m.m.)

RättsPM

RättsPM 2016:8, Utvecklingscentrum Malmö, ”Hatbrott”

Statens offentliga utredningar

SOU 2000:88	Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. – straffansvarets räckvidd
SOU 1991:75	Organiserad rasism: delbetänkande

Artiklar

Brottsförebyggande rådet: ”Hatbrott 2016”, Rapport 2017:11, Stockholm:
Lenanders Grafiska AB, 2017

Enarsson, Therese: ”Avlägsnande av näthat – skyldigheter, möjligheter och motstående intressen”, i Juridisk Publikation 02/2017

Europarådets ministerkommittés rekommendation No. R (97) 20

Österdahl, Inger: ”Åke Green och missaktande men inte hatiskt tal” i *SvJT* 2005/2006

Litteratur

Axberger, Hans-Gunnar: *Yttrandefrihetsgrundlagarna*, Upplaga 1:1, Vällingby: Elander Sverige AB, 2012

Axberger, Hans-Gunnar: Tryckfrihetsförordningen (1949:105) kommentar till 1 kap 8 §, not 19, i Karnov, besökt 2019-05-01

Carlén-Wendels, Thomas: *Nätjuridik - Lag och rätt på Internet*, 3:e uppl., Stockholm: Nordstedts Juridik, 2000

Dahlström, Sofia & Karlsson, Marie-Louise: *Internetjuridik*, 1:a uppl., Näsviken: Björn Lundén information, 2000

Danelius, Hans: *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis - En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, 4:e upplagan, Stockholm: Nordstedts Juridik, 2012

Holmqvist, Lena: *Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) - Brotten mot allmänheten och staten m.m.*, Studentutgåva 7. Stockholm: Norstedts Juridik, 2013, Kap. 16:8

Petrén/Ragnemalm: *Sveriges grundlagar*, 2 uppl. 1980 (SIDA 14)

Rainey, Bernadette, m.fl., Jacobs, White & Ovey: *The European Convention on Human Rights*, 6 uppl., Oxford: Oxford University Press, 2014

Strömberg, Håkan, Axberger, Hans-Gunnar: *Yttrandefrihetsrätt*, Lund: Studentlitteratur, 2004

Strömberg, Håkan: *Översikt över tryckfrihetsrätten*, Lund: Studentlitteratur, 1978

Warnling-Nerep, Wiweka. & Bernitz, Hedvig: *En orientering i tryckfrihet & yttrandefrihet*. Stockholm: Jure, 2009

Xenos, Dimitris: *The Positive Obligations of the State under the European Convention of Human Rights*, London: Routledge, 2012

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1999 s. 702

NJA 2005 s. 805

NJA 2007 s. 805 (I)

Europadomstolen

Delfi AS ./ Estland (Klagomål nr 64569/09) oktober 2013

Gunduz ./ Turkey (Klagomål nr 35071/97) juni 2004

MTE och Zrt ./ Ungern (Klagomål nr 22947/13) februari 2016

Sunday Times ./ Storbritannien, Series A, No. 30, april 1979